NILS WAHL
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2015. május 21.[1]

C-194/14. P. sz. ügy

AC-Treuhand AG
kontra

Európai Bizottság

„Fellebbezés — Kartellek — A hőstabilizátorok európai piacai — Az árak rögzítése, a piacok felosztása és érzékeny kereskedelmi információk cseréje — Az EK 81. cikknek (jelenleg EUMSZ 101. cikk) és az EGT-Megállapodás 53. cikkének megsértését megállapító határozat — Az érintett piacokon versenykényszert nem jelentő tanácsadó vállalkozásra vonatkozó határozat”

1. Az EK 81. cikk és az EK 82. cikk (jelenleg EUMSZ 101. cikk és EUMSZ 102. cikk) értelmében a vállalkozásokra alkalmazandó szabályok célja a szabad verseny korlátozásainak megtiltása. Valamely versenykorlátozás megállapítása azt feltételezi, hogy a gazdasági elemzés alapján bebizonyosodik, hogy az érintett vállalkozás a magatartásával egészben vagy részben lemondott arról, hogy a hatékony versenyt jellemző kényszert jelentsen az érintett piac vagy piacok többi szereplője számára – végeredményben a gazdasági hatékonyság és a fogyasztói jólét kárára. A fent kifejtett értelemben versenykorlátozásnak nem minősülő magatartás, még ha erkölcsileg vagy etikailag elítélendő is, mégsem esik az uniós jog által megfogalmazott tilalmak, különösen az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti kartelltilalom hatálya alá.

2. A jelen ügy véleményem szerint különös alkalmat nyújt ennek az alapvető szabálynak a felidézésére.

3. A fellebbezésével az AC-Treuhand AG (a továbbiakban: AC-Treuhand) az Európai Unió Törvényszéke AC-Treuhand kontra Bizottság ítéletének[2] hatályon kívül helyezését kéri, amelyben a Törvényszék elutasította az EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/38589 – „hőstabilizátorok”-ügy) 2009. november 11-én hozott C(2009) 8682 végleges bizottsági határozat (a továbbiakban: vitatott határozat)[3] megsemmisítésére, másodlagosan pedig a vele szemben kiszabott bírságok összegének csökkentésére irányuló keresetét.

1 — Eredeti nyelv: francia.

2 — T-27/10, EU:T:2014:59, a továbbiakban: megtámadott ítélet.

3 — Összefoglaló közzététel az *Európai Unió Hivatalos Lapjában*, 2010. C 307., 9. o.

4. A jelen ügyben felmerülő kérdések közt figyelmet érdemel egy új kérdés. A Bíróságot ugyanis első alkalommal kérik annak meghatározására,[4] hogy az érintett vagy kapcsolódó piacokon nem tevékenykedő tanácsadó vállalkozással szemben el lehet-e járni a versenyszabályok megsértése miatt azzal az indokkal, hogy elősegítette a kartell végrehajtását. Így az ügy egy jelenleg is aktuális fontos kérdéskört vet fel,[5] amely a Bíróságot arra indítja, hogy állást foglaljon a Szerződések versenyjogi szabályaiban megfogalmazott kartelltilalom hatályával, és így az e tilalom hatálya alá tartozónak tekinthető magatartások jellegével kapcsolatban.

I – **A jogvita előzményei**

5. A jogvita előzményei – amelyeket a megtámadott ítélet 1–24. pontja fejt ki – a következőképpen foglalhatók össze:

„2. A [vitatott] határozatban [a Bizottság] úgy találta, hogy bizonyos vállalkozások megsértették az EK 81. cikket és az [EGT-Megállapodás] 53. cikkét azzal, hogy két versenyellenes megállapodás- és összehangoltmagatartás-hálózatban vettek részt az EGT egész területén, amely hálózatok egyfelől az önszabályozók ágazatát, másfelől pedig az epoxidált szójaolaj és az észterek ágazatát érintették (a továbbiakban: ESBO/észter-ágazat).

[…]

4. A [vitatott] határozat 1. cikke szerint e jogsértések mindegyike az árak rögzítésére, a piacok értékesítési kvóták révén történő felosztására, az ügyfelek felosztására, valamint különösen az ügyfelekre, termelésre és értékesítésekre vonatkozó, érzékeny kereskedelmi információk cseréjére irányult […].

5. A [vitatott] határozat megállapítja, hogy az érintett vállalkozások e jogsértésekben az önszabályozók ágazatában 1987. február 24. és 2000. március 21. között, az ESBO/észter-ágazatban pedig 1991. szeptember 11. és 2000. szeptember 26. között különböző időszakokban vettek részt.

6. A [fellebbező], az AC-Treuhand […], amelynek székhelye Zürichben (Svájc) van, egy tanácsadó vállalkozás, amely »a nemzeti és nemzetközi szervezetek és érdekcsoportok számára igényekre szabott szolgáltatások teljes körét« kínálja, továbbá a [vitatott] határozatból az is kitűnik, hogy e társaság a következőképpen jellemzi szolgáltatásait: »svájci és nemzetközi szakmai szervezetek, valamint szövetségek és nonprofit szervezetek irányítása és igazgatása; piaci adatok gyűjtése, feldolgozása és felhasználása; piaci statisztikák bemutatása; a közölt adatok ellenőrzése a résztvevőknél« […]

[…]

4 — Meg kell jegyezni, hogy a Törvényszék 2008. július 8-i AC-Treuhand kontra Bizottság ítéletével (T-99/04, EU:T:2008:256, a továbbiakban: „AC-Treuhand I”-ítélet) szemben, amelyben a Törvényszék első alkalommal foglalt állást az EK 81. cikknek valamely jogsértés megvalósításához hozzájáruló tanácsadó vállalkozásra való alkalmazhatóságával kapcsolatban, ugyanis nem nyújtottak be fellebbezést. E tekintetben meg kell jegyezni, hogy bár az ezen ítélet alapjául szolgáló ügyben az AC-Treuhandot az EK 81.cikk megsértése miatt felelősségre vonta a Törvényszék, vele szemben csupán 1000 eurós bírságot szabott ki – az ezen ügyben megtámadott határozatban (az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke szerinti eljárásról [COMP/E-2/37.857 – „szerves peroxidok”-ügy] szóló, 2003. december 10-i 2005/349/EK bizottsági határozat [HL 2005. L 110., 44. o.]) az érintett vállalkozásokkal szemben kiszabott bírságokhoz képest jelképes összeget.

5 — Az Európai Bizottság egy közelmúltbeli, 2015. február 4-i határozatában az ICAP-pal, egy az Egyesült Királyságban székhellyel rendelkező brókercéggel szemben 14,96 millió euró összegű bírságot szabott ki amiatt, hogy a jenben jegyzett kamatláb-derivatívák ágazatában leleplezett hét kartell közül hatot támogatott az e kartellek tagjai által kitűzött versenyellenes célok megvalósításához hozzájáruló különböző aktusok útján. E határozattal szemben 2015. április 14-én terjesztettek keresetet a Törvényszék elé (a jelenleg folyamatban lévő T-180/15. sz. ügy).

10. A [vitatott] határozat megállapította a [fellebbező] felelősségét, mivel lényeges és hasonló szerepet játszott mindkét szóban forgó jogsértésben a kartell résztvevői számára megbeszéléseket szervezve, amely megbeszéléseken részt vett és tevékenyen közreműködött, a szóban forgó piacok eladásaira vonatkozó adatok összegyűjtésével és azoknak a résztvevők számára nyújtásával, felajánlva, hogy az érintett vállalkozások közötti feszültségek esetén moderátorként jár el, és a feleket kompromisszumok elérésére biztatva, mindezt díjazás ellenében […]

[…]

20. A [vitatott] határozat 1. cikke megállapítja a [fellebbező] felelősségét a jogsértésben való részvétele miatt az önszabályozók ágazatában az 1993. december 1-je és 2000. március 21. közötti időszak, az ESBO/észter-ágazatban pedig az 1993. december 1-je és 2000. szeptember 26. közötti időszak tekintetében.

[…]

24. A [vitatott] határozat 2. cikke a következőket mondja ki:

»Az önszabályozók piacán elkövetett jogsértés(ek) tekintetében az alábbi bírságok kerültek kiszabásra:

[…]

17) az AC-Treuhand 174 000 euró erejéig felelős;

[…]

Az ESBO/észterek piacán elkövetett jogsértés(ek) tekintetében az alábbi

bírságok kerültek kiszabásra:

[…]

38) az AC-Treuhand 174 000 euró megfizetéséért felelős;

[…]«”

II – **A Törvényszék előtti eljárás és a megtámadott ítélet**

6. A Törvényszék Hivatalához 2010. január 27-én benyújtott keresetlevelében a fellebbező a vitatott határozat megsemmisítését, illetve másodlagosan a kiszabott bírságok összegének csökkentését kérte.

7. Keresete alátámasztására a fellebbező kilenc jogalapra hivatkozott, amelyeket a Törvényszék – miután tudomást szerzett arról, hogy a fellebbező a kilencedik jogalapot visszavonta – a megtámadott ítélet 36. és 268. pontjában a következőképpen foglalt össze:

„36 A [vitatott] határozat megsemmisítése érdekében a [fellebbező] négy jogalapra, valamint az ötödik jogalap első részére hivatkozik, amelyek először is az EK 81. cikknek, valamint a bűncselekmények és büntetések törvényessége elvének megsértésén (harmadik jogalap); másodszor a Bizottság bírságkiszabási jogának az 1/2003 rendelet 25. cikkének (5) bekezdése szerinti elévülésén (második jogalap); harmadszor a védelemhez való jognak a vele szemben indított vizsgálati eljárásról való késedelmes tájékoztatása révén történt megsértésén (nyolcadik

jogalap); negyedszer az ésszerű időn belüli határozathozatal elvének a közigazgatási eljárás időtartama miatti megsértésén (hetedik jogalap) és ötödször az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének megsértésén (a hatodik jogalap első része) alapulnak.

[…]

268. A [vitatott] határozatnak a vele szemben kiszabott bírságok összegének tekintetében történő megváltoztatására irányuló másodlagos kérelmeinek alátámasztására a [fellebbező] négy jogalapra, valamint egy ötödik jogalap második részére hivatkozik, amelyek először is a jogsértések időtartamával kapcsolatos mérlegelési hibán (első jogalap); másodszor a közigazgatási eljárás hosszán (hetedik jogalap); harmadszor a Bizottságot terhelő azon kötelezettségen, hogy csupán jelképes bírságot szabjon ki a jelen eset körülményei között (negyedik jogalap), negyedszer a 2006. évi iránymutatásnak a bírság alapösszegének megállapításával kapcsolatos megsértésén (ötödik jogalap), valamint ötödször az említett irányelvnek a [fellebbező] fizetési képességének megállapításával kapcsolatos megsértésén (a hatodik jogalap második része) alapulnak.”

8. A Törvényszék a felhozott jogalapok mindegyikének elutasítását követően a keresetet teljes egészében elutasította.

III – **A felek kérelmei és a Bíróság előtti eljárás**

9. A fellebbező a fellebbezésében azt kéri, hogy a Bíróság:

– helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet;

– semmisítse meg a vitatott határozatot az őt érintő részében, másodlagosan pedig csökkentse a vele szemben kiszabott bírságok összegét;

– harmadlagosan, az ügyet utalja vissza a Törvényszék elé;

– a Bizottságot kötelezze a Törvényszék és a Bíróság előtt indított eljárásokban felmerült költségek viselésére.

10. A Bizottság a fellebbezés elutasítását kéri, valamint azt, hogy a fellebbezőt kötelezzék a költségek viselésére.

11. A felek álláspontjukat írásban, illetve a 2015. március 4-én tartott tárgyaláson szóban ismertették.

IV – **A fellebbezés elemzése**

12. A fellebbező a fellebbezése alátámasztása érdekében négy jogalapra hivatkozik: (I) az EK 81. cikknek és az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) 49. cikke (1) bekezdésében elismert, a bűncselekmények és büntetések törvényessége elvének megsértése azáltal, hogy a Törvényszék álláspontja szerint a fellebbező által megvalósított aktusok versenyellenes megállapodásnak minősülnek; (II) a bírságkiszabás során ez utóbbi elvnek, valamint az egyenlő bánásmód elvének és az indokolási kötelezettségnek a megsértése; (III) az 1/2003/EK rendelet[6]

6 — Az [EK] 81. cikkben és az [EK] 82. cikkben meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.).

23. cikke (2) és (3) bekezdésének, valamint az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján kiszabott bírságok megállapításáról szóló iránymutatásnak [7] a megsértése; (IV) a Törvényszék korlátlan felülvizsgálati jogkörének gyakorlása során az EUMSZ 261. cikknek, és az 1/2003 rendelet 23. cikke (3) bekezdésének és 31. cikkének megsértése.

13. Amint azt a jelen indítvány bevezetőjében jeleztem, az első jogalap egy elvi kérdést vet fel, amelyre az egyes felek által kifejezetten e jogalappal kapcsolatban előadott érvelés rövid bemutatását követően az elemzésemet összpontosítom. Felmerül ugyanis a kérdés, hogy a kartell tárgyát képező piacon nem tevékenykedő társaság az említett kartell vonatkozásában olyan vállalkozásnak minősülhet-e, amely részt vett az EK 81. cikk értelmében vett versenyellenes megállapodásban, és ennélfogva betudható-e neki az említett rendelkezés megsértése, illetve adott esetben kötelezhető-e ennek alapján bírság fizetésére.

A – *A felek érvelése*

14. A fellebbezés első jogalapja a megtámadott ítélet 43–45. pontjára vonatkozik, amelyben a Törvényszék elutasította az elsőfokú eljárás felperese által felhozott harmadik jogalapot, valamint az „AC-Treuhand I”-ítélet több olyan pontjára, amelyekre a megtámadott ítélet hivatkozik.

15. A *fellebbező* azt kifogásolja, hogy a Törvényszék egyrészt arra az álláspontra helyezkedett, hogy az EK 81. cikk alkalmazható a magatartására, másrészt pedig, hogy egy ilyen kiterjesztő értelmezés ésszerűen előrelátható volt a jogsértésnek minősülő tényállás megvalósításakor. Ennélfogva a Törvényszék egyrészt megsértette az EK 81. cikket, másrészt pedig nem vette figyelembe a Charta 49. cikkének (1) bekezdésében meghatározott, a bűncselekmények és büntetések törvényessége elvéből (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) eredő meghatározottság és előreláthatóság követelményeit.

16. Ebben az összefüggésben először is azzal érvel, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának 2011. szeptember 27-i A. Menarini Diagnostics S.r.l. kontra Italie ítélete világosan megállapította a kartelljogi bírságok kiszabására irányuló eljárások büntetőjogi jellegét. Ennek alapján biztosítani kell a bűncselekmények és büntetések törvényessége elvének a büntetőjogban meghatározott, magas szintű védelmét. A fellebbező továbbá azzal érvel, hogy a jogi egyértelműség követelménye még a Bíróság álláspontja szerint is [8] még nyomatékosabb jelleggel érvényesül egy olyan területen, mint a jelen ügyben, ahol különösen jelentős szankciók alkalmazásáról lehet szó.

17. Ezt követően a fellebbező előadja, hogy maga nem vett részt az EK 81. cikk értelmében vett megállapodásban vagy összehangolt magatartásban.

18. Azt állítja, hogy e cikk egyértelmű megfogalmazásából kitűnik, hogy a kartellnek való egyszerű segítségnyújtás nem tartozik a hatálya alá, mivel ez a rendelkezés kizárólag a magában a megállapodásban vagy összehangolt magatartásban részt vevő felekre vonatkozik. A jelen ügyben a versenykorlátozó megállapodás a gyártók között létrejött, az árak rögzítésére, valamint az értékesítési kvóták és az ügyfelek egymás közötti felosztására irányuló kartellben állt. A fellebbező magatartása nem minősíthető az ilyen szándék-összehangolásban való részvételnek, mivel kizárólag az említett kartellnek való szolgáltatásnyújtásban összpontosult. Márpedig a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint valamely magállapodás létrejötte legalább két fél akarategységét feltételezi. [9]

7 — HL 2006. C 210., 2. o., a továbbiakban: 2006. évi iránymutatás.

8 — Bizottság kontra Egyesült Királyság ítélet, 32/79, EU:C:1980:189, 46. pont.

9 — Bizottság kontra Anic Partecipazioni ítélet (C-49/92 P, EU:C:1999:356, 79. pont); Bizottság kontra Volkswagen ítélet (C-74/04 P, EU:C:2006:460, 37. pont).

19. A fellebbező továbbá azzal érvel, hogy – továbbra is a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint – valamely megállapodás létrejöttéhez a meghatározott piaci magatartás tanúsítására irányuló közös szándék szükséges. A jelen ügyben azonban a közötte és az egyes gyártók között megkötött szolgáltatási szerződések esetében nem állt fenn a Bíróság által megkövetelt kapcsolat a piaccal. Nem állt fenn közvetlen kapcsolat az említett szerződések és a megállapított versenykorlátozás között, amely a gyártók közötti kartell egyetlen következményét képezte. Sőt, a fellebbező nem tevékenykedett a termelési vagy forgalmazási láncban feljebb vagy lejjebb lévő piacokon, illetve a kartellel érintett piacok szomszédos piacain.

20. A fellebbező szerint továbbá nem róható fel neki, hogy „összehangolt magatartásban" vett részt. Ugyanis a piaci magatartásának önállóságát nem adta fel, illetve nem korlátozta a gyártókkal való koordináció vagy együttműködés következtében, amint azt az ítélkezési gyakorlat megköveteli.

21. Ezenkívül a fellebbező kifejti, hogy a „bűnsegélyt" legfeljebb akkor lehetett volna szankcionálni a törvényesség elvének követelményeivel összhangban, ha a kartell megvalósításakor fennállt volna az az állandó ítélkezési gyakorlat, amelyből kellőképpen egyértelműen levezethető a büntetendőség.[10] Márpedig megjegyzi, hogy az „AC-Treuhand I"-ítélet előtt egyáltalán nem létezett erre vonatkozóan ítélkezési gyakorlat. Ezenkívül ebből az ítéletből és az említett ítélet alapjául szolgáló bizottsági határozatból[11] is az következik, hogy a Bizottság azon döntése, hogy valamely tanácsadó vállalkozással szemben eljárást indítson, a korábbi határozathozatali gyakorlatához képest irányváltást jelentett.

22. Végül a fellebbező szerint a versenyjog terén a célszerűségi megfontolások nem vezethetnek az EK 81. cikk (1) bekezdésének kiterjesztő értelmezése útján a törvényesség elvének megsértéséhez. A jelen ügyben csupán az a kérdés merül fel, hogy a fellebbező által nyújtott támogató szolgáltatások az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében büntetendőek-e, nem pedig az, hogy megérdemlik-e a büntetést.

23. A *Bizottság* szerint az első jogalapot mint megalapozatlant el kell utasítani.

24. A Bizottság először is megjegyzi, hogy a Charta 49. cikk (1) bekezdésében meghatározott törvényesség elve magában foglalja a meghatározottság elvét, az analógia útján történő érvelés tilalmát és a visszaható hatály tilalmának elvét. Az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének és az EK 81. cikknek az együttesen értelmezett rendelkezései azonban nem képezik a büntetőjog „kemény magját", így az ez utóbbira irányadó elvek itt nem szükségszerűen alkalmazandók teljes terjedelmükben. Ez nem áll ellentétben a fent hivatkozott A. Menarini Diagnostics S.r.l. kontra Italie ítélettel, hiszen ez a kartelljogi bírságok kiszabására irányuló eljárást közigazgatási jellegű eljárásnak minősítette, megjegyezve, hogy a kiszabott szankciók büntetőjogi jelleget ölthetnek.

25. Mindenesetre a meghatározottság elvével és az analógia útján történő érvelés tilalmának elvével nem áll ellentétben a büntetőjogi normák pontos tartalmának az ítélkezési gyakorlat által történő fokozatos világossá tétele. Továbbá, bár a visszaható hatály tilalmának elvével ellentétben áll valamely büntetőjogi norma új, ésszerűen előre nem látható értelmezésének visszaható hatályú alkalmazása, ez az előreláthatóság különösen a szóban forgó jogi norma tartalmától és tárgyi, valamint személyi hatályától függ. Egyébiránt, amennyiben egy büntetőjogi norma már a világos megfogalmazásával eleget tesz a meghatározottság elvének, nincs szükség az értelmező ítélkezési gyakorlatra a meghatározottság elvének tiszteletben tartásához.[12]

10 — Evonik Degussa kontra Bizottság ítélet, C-266/06 P, EU:C:2008:295.

11 — 2005/349 határozat.

12 — Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság ítélet, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P és C-213/02 P, EU:C:2005:408, 217. és azt követő pontok.

26. Ezt követően a Bizottság megjegyzi, hogy a fellebbezőnek az EK 81. cikkben meghatározott „vállalkozások közötti megállapodás” kritériuma túlzottan korlátozó értelmezésére irányuló érveinek nem lehet helyt adni, mivel valamely kartell feladatainak a kartell tényleges végrehajtása érdekében egy szolgáltatást nyújtó vállalkozásnak való célzott átadása valóban az e rendelkezésben meghatározott tilalom hatálya alá tartozik.

27. E tekintetben elsősorban azt állítja, hogy az EK 81. cikk megfogalmazása tág, és legalább két vállalkozás minden egybehangzó, közös akaratát vagy minden összehangolt, illetve összejátszásra irányuló magatartását magában foglalhatja.[13] Mivel a fellebbező által nyújtott szolgáltatások objektíve és szubjektíve arra irányultak, hogy a hőstabilizátorok piacain fennálló két kartellnek támogatást nyújtson, a fellebbező és a kartell többi résztvevője közt létrejött a megállapodás fennállásához szükséges egybehangzó akarat.

28. Másodsorban irreleváns, hogy a hőszabályozók piacain való versenykorlátozás a fellebbező magatartásának fő vagy járulékos célját képezi-e, vagy hogy e magatartás és e versenykorlátozás közvetlen kapcsolatban állnak-e egymással, vagy sem. Bár a „megállapodást” az ítélkezési gyakorlat rendszeresen úgy írja le, mint „a piacon egy bizonyos magatartás tanúsítására irányuló közös szándékot”, ez nem jelenti azt, hogy a szükséges akarategységnek minden egyes fél esetében mindenképpen a piachoz kapcsolódó célzatot kell jelentenie, vagy hogy valamennyi fél cselekvési szabadságának korlátozására kell irányulnia. Az is irreleváns, hogy a fellebbező nem tevékenykedett sem a kartellel érintett piacokon, sem pedig a szomszédos vagy feltörekvő piacokon, mivel a fellebbező járulékos szolgáltatásai objektíve és szubjektíve arra szolgáltak, hogy a hőstabilizátor-kartellek a versenyt korlátozzák.

29. Harmadsorban azon kérdést illetően, hogy az elfogadott értelmezés a fellebbező számára a kartell megvalósításakor ésszerűen előrelátható volt-e, a Bizottság kifejti, hogy már egy 1980-ban elfogadott határozatban,[14] vagyis a jelen ügyben szóban forgó jogsértések kezdete előtt megállapította, hogy valamely igazgatási vagyonkezelő társaság által nyújtott járulékos szolgáltatások sértik az EK 81. cikket.

30. A Bizottság negyedsorban azt állítja, hogy a Törvényszék az EK 81. cikk alkalmazását nem terjesztette ki a megszövegezése korlátain túlra, hanem sokkal inkább a versenyjog céljára és védelmi szándékára hivatkozva e norma célelvű szűkítése ellen foglalt állást, és nem alkalmazta tévesen a jogot, amikor az EK 81. cikk hatékony érvényesülésére vonatkozó megfontolásokkal érvelt.

B – *Értékelés*

31. Az első jogalap vizsgálata során két kérdés merül fel.

32. Az első, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdését alkalmazni lehet-e egy olyan vállalkozásra, amely – mint a fellebbező – nem tevékenykedik az érintett piacon vagy kapcsolódó piacokon, és amely *stricto sensu* az említett piacokon nem kötött versenykorlátozó megállapodást, illetve nem folytatott összehangolt magatartást.

33. A második, járulékos jellegű kérdés, amelynek csak akkor van értelme, ha megállapítást nyer, hogy a fellebbező magatartása az EK 81. cikk (1) bekezdésében meghatározott tilalom hatálya alá esik, annak meghatározására irányul, hogy a jelen ügyben a fellebbező ésszerűen előreláthatta-e azt, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdésében meghatározott tilalom főszabály szerint alkalmazható vele szemben.

13 — Consten és Grundig kontra Bizottság ítélet, 56/64 és 58/64, EU:C:1966:41.

14 — Az EGK-Szerződés 85. cikkének alkalmazására vonatkozó eljárásról (IV/29.869 – „Olaszországban öntött üveg”-ügy) szóló, 1980. december 17-i 80/1334/EGK bizottsági határozat (HL L 383., 19. o.).

34. Az alábbiakban kifejtendő okokból az a határozott meggyőződésem, hogy az első kérdésre nemleges választ kell adni – ennélfogva a második kérdésre nem kell válaszolni. Elsőként az EK 81. cikk (1) bekezdésének biztosítandó hatályra fogok összpontosítani, ezt követően pedig a fellebbező igen sajátos helyzetével fogok foglalkozni.

1. A Szerződésekben rögzített kartelltilalom hatálya: a gazdasági elemzés alapján versenykorlátozó hatású, összejátszásra irányuló magatartások tilalma

35. Célszerűnek tűnik emlékeztetni arra, hogy a fellebbező helyzetében lévő valamely vállalkozás szankcionálásának lehetőségét a Törvényszék a megtámadott ítélet 43. és 44. pontjában, az „AC-Treuhand I”-ítélet alapjául szolgáló ügyben általa elfogadott megfontolásokra hivatkozva indokolta.

36. Ebben az ítéletben a Törvényszék jóváhagyta az AC-Treuhandnak az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértése miatti felelősségének elvét. A fellebbezőnek felrótt magatartások igen hasonlítottak a jelen ügyben szóban forgó magatartásokhoz. Így felrótták neki, hogy kulcsfontosságú szerepet játszott a szerves peroxidokra irányuló kartellben a gyártók közötti találkozók megszervezése, a kartellre vonatkozó bizalmas dokumentumok megőrzése, bizonyos számadatok begyűjtése és kezelése, illetve a találkozók megszervezésével kapcsolatban bizonyos logisztikai és titkársági feladatok ellátása révén.

37. A Törvényszék által az „AC-Treuhand I”-ítéletben elfogadott indokok lényegében a következők.

38. Elsősorban az EK 81. cikkben meghatározott „megállapodás” kifejezést tágan kell értelmezni. A piacon egy bizonyos magatartás tanúsítására irányuló „közös szándék” fennállása elegendő, és nem követelhető meg tökéletes egybeesés azon releváns piac, ahol a verseny korlátozását „elkövető” vállalkozás tevékenykedik, és azon piac között, ahol e korlátozás megvalósulását kívánják. A valamely vállalkozás más vállalkozásokkal egyeztetett, a releváns piacon a verseny korlátozására irányuló valamennyi magatartása így sértheti az EK 81. cikk (1) bekezdésében előírt tilalmat (lásd: „AC-Treuhand I”-ítélet, 117–122. pont).

39. Másodsorban nem zárható ki, hogy valamely vállalkozás részt vesz a versenykorlátozás megvalósításában, még akkor is, ha nem korlátozza a saját cselekvési szabadságát azon a piacon, ahol elsődlegesen fejti ki tevékenységét. Bármely más értelmezés az EK 81. cikk (1) bekezdésében megállapított tilalom hatályát a hatékony érvényesülésével ellentétben álló mértékben szűkíthetné, mivel nem tenné lehetővé az azzal szembeni fellépést, hogy valamely vállalkozás aktívan közreműködik a verseny korlátozásában (lásd: „AC-Treuhand I”-ítélet,124–128. pont).

40. Harmadsorban valamely vállalkozás kartellben való részvételének megállapítása, és ennek alapján felelősségre vonása érdekében elegendő, ha a Bizottság azt bizonyítja, hogy a vállalkozás a saját, akár alárendelt, járulékos vagy passzív magatartásával hozzá kívánt járulni a közös célkitűzésekhez, és hogy az említett vállalkozásnak tudomása volt a más vállalkozások által tervezett vagy végrehajtott tényleges magatartásokról, vagy hogy azokat ésszerűen előre láthatta, és hogy kész volt vállalni azok kockázatát. Ezek az elvek alkalmazandók *mutatis mutandis* azon vállalkozás részvételére, akinek a gazdasági tevékenysége és szakértelme lehetővé teszi számára, hogy ne kerülhesse el a figyelmét a szóban forgó magatartások versenyellenes jellege, és így nem elhanyagolható támogatást nyújtson a jogsértés elkövetéséhez (lásd: „AC-Treuhand I”-ítélet, 129–136. pont).

41. Végül negyedsorban a Törvényszék az említett „AC-Treuhand I”-ítélet 164. pontjában azt állapította meg, hogy a Bizottság több mint húsz éven át követett határozathozatali gyakorlata, amely csupán a kartellben közreműködő tanácsadó vállalkozások elítélésétől és szankcionálásától tartózkodott, anélkül hogy elutasította volna a jogsértésért való felelősségrevonás lehetőségére vonatkozó felfogást, nem kelthetett olyan megalapozott elvárást, hogy a Bizottság a jövőben tartózkodni fog a tanácsadó vállalkozásokkal szembeni eljárás folytatásától és velük szemben szankció

kiszabásától, ha kartellben vesznek részt. Az a tény, hogy az ezen ügyben kiszabott bírság összege nagyon csekély volt, a jelen ügy szempontjából nem meghatározó, mivel – amint azt a Bizottság helyesen állította – olyan jogalanyok, konkrétan tanácsadó társaságok, szankcionálásáról volt szó, amelyek tekintetében a múltban az a döntés született, hogy kartelltevékenységekben való esetleges közreműködésüket nem szankcionálják.

42. E megfontolások, amelyek mind azzal igyekeznek érvelni, hogy az EK 81. cikk végeredményben csupán kevés korlátot állít azon összejátszásra irányuló magatartások természetét illetően, amelyek az (1) bekezdésében meghatározott tilalom hatálya alá tartozhatnak, véleményem szerint teljesen megfeledkeznek e tilalom terjedelméről és az általa elérni kívánt célról.

43. Az EK 81. cikk (1) bekezdése szerint „[a] közös piaccal összeegyeztethetetlen és tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és *amelynek célja vagy hatása a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása*” [15] .

44. Emlékeztetni kell arra, ami bizonyos szemszögből evidensnek tűnhet, hogy az EK 81. cikk az EK 82. cikkhez hasonlóan a *vállalkozásoknak* címzett számos szabályt felállít az olyan magatartások megtiltása érdekében, amelyekről a gazdasági elemzés alapján bebizonyosodott, vagy amelyek esetében joggal vélelmezhető, hogy sértik a versenyt.

45. Átfogóan a versenyjogi szabályok célja annak biztosítása, hogy a szabad versenynek a piacok megnyitásával párosuló hatásait ne torzítsák az olyan – tág értelemben vett – intézkedések, amelyek bizonyos vállalkozások előnyben részesítéséhez vagy hátrányban részesítéséhez vezetnek, és amelyek végeredményben a fogyasztók számára károsnak bizonyulnak.

46. Függetlenül attól, hogy úgy tekintendő-e, hogy az említett magatartások versenyellenes célra irányulnak vagy inkább versenyellenes hatással járnak, a Szerződések előírásaiban meghatározott magatartások vállalkozásoknak címzett tilalma azon a felfogáson nyugszik, hogy e magatartások káros hatásokkal járnak a rendes verseny megfelelő működésére.

47. Ahhoz, hogy valamely vállalkozás az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértése miatt felelősségre vonható legyen, azt kell meghatározni, hogy milyen mértékben játszott össze más vállalkozásokkal annak érdekében, hogy rájuk nézve ne jelentsen versenynyomást.

48. Ebben az értelemben a Bíróság igen korán emlékeztetett a gazdasági elemzés elvégzésének szükségességére, különös figyelmet szentelve a felek érintett árupiacon vagy szolgáltatási piacon betöltött helyzetének és jelentőségének. [16] A közelmúltban is a versenyellenes célú, összejátszásra irányuló magatartások megállapításának módszertanával kapcsolatban emlékeztetett arra, hogy a vállalkozásokra háruló versenynyomás felismerése érdekében jelentőséget kell tulajdonítani a gazdasági elemzésnek és a tapasztalatnak. [17]

15 — Kiemelés tőlem.

16 — Lásd: LTM-ítélet, 56/65, EU:C:1966:38, amely – megjegyezve, hogy az EK-Szerződés 85. cikkének (1) bekezdése (később az EK 81. cikk (1) bekezdése) nem tesz megkülönböztetést aszerint, hogy a felek a gazdasági folyamat ugyanazon szintjén vannak-e (ún. horizontális megállapodások), vagy pedig különböző szinteken (ún. vertikális megállapodások) – kimondta, hogy a verseny állítólagos megsértését abban a tényleges közegben kell értelmezni, amely a vitatott megállapodás hiányában létrejött volna (lásd különösen az ítélet 358. és 360. pontját).

17 — Lásd: CB kontra Bizottság ítélet (C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 51. pont).

49. Hasonlóképpen mind a Bizottság[18], mind pedig a Bíróság ismételten kiemelte, hogy a Szerződés versenyellenes kartelleket tiltó rendelkezéseinek alkalmazhatósága azt feltételezi, hogy a harmadik személyek „piaci” helyzete érzékelhetően megváltozzon.

50. Ahhoz, hogy a vállalkozásoknak a Szerződésekben meghatározott magatartásai a Szerződésekben erre vonatkozóan megállapított tilalom hatálya alá tartozzanak, legalábbis az szükséges, hogy *a piacon alapvetően fennálló nyomás vagy akadály elhárítására alkalmasak legyenek*. Még ha a vállalkozások által alkalmazott eszközök végeredményben csekély jelentőségűek is,[19] mindenképpen szükséges az, hogy a versenyt korlátozó gazdasági nyomást jelentsenek.[20]

51. Másképpen fogalmazva, valamely versenykorlátozó célú vagy hatású kartellben való részvételhez az is szükséges, hogy az adott vállalkozás a piac megfelelő működése mellett versenykényszert (*competitive constraint*) jelentsen a kartell többi résztvevőjére nézve. Az adott vállalkozás csakis akkor jelenthet versenykényszert, ha olyan versenynyomást gyakorol, amelyet megér korlátozni.

52. Pontosan ebben az értelemben bír központi jelentőséggel a releváns piac meghatározása, mind az EK 82. cikk, mind pedig az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazásakor. Bár a releváns piac meghatározása az EK 81. cikk alkalmazásakor ritkán ellentmondásos, ennek mindig az a célja, hogy szisztematikusan beazonosítsa azt a kényszert, amely a verseny folytán a szóban forgó vállalkozásokra nehezedik.[21]

53. E tekintetben, bár igaz az, hogy az európai versenyjog nem követeli meg, hogy valamely kartell valamennyi résztvevője gazdasági tevékenységet folytasson a kartellel érintett piacon, annak meghatározását azonban előírja, hogy a vitatott megállapodás megkötése mennyiben bír versenykorlátozó céllal vagy hatással a konkrétan érintett piacon.

54. A kérdés nem csupán arra irányul, hogy az EK 81. cikk értelmében tiltott kartell létrehozására képes vállalkozások elkülönült piacokon tevékenykedhetnek-e, hanem arra, hogy egymásra nézve versenykényszert jelenthetnek-e. Noha igaz az, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdésében meghatározott verseny nem csupán a megállapodásban részt vevő felek közötti, hanem az egyikük és a harmadik felek között kialakuló versenyt is jelenti,[22] ezenkívül az is szükséges, hogy az adott jogalany képes legyen versenyellenes jellegű kötelezettségeket vállalni, illetve alapítani.

55. Véleményem szerint ez a követelmény nem csupán az EK 81. cikk (1) bekezdésének teleologikus értelmezéséből ered, hanem a Bíróságnak a Consten és Grunding kontra Bizottság ítélet[23] óta különösen a vertikális jellegű korlátozások terén kialakított ítélkezési gyakorlatából is. A Bíróság, miután emlékeztetett arra, hogy a Szerződés 85. cikke (később EK 81. cikk), mivel általános jelleggel minden olyan megállapodásra utal, amely a közös piacon torzítja a versenyt, nem tesz különbséget e megállapodások között aszerint, hogy azonos szinten lévő, egymással versenyben álló gazdasági

18 — Lásd különösen az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó szerződés 85. cikkének (1) bekezdése alá nem tartozó csekély jelentőségű megállapodásokról szóló, 1986. szeptember 3-i bizottsági közlemény (HL 1986. C 231., 2. o.) I.2. pontját, amely szerint „[c]supán azok a megállapodások tilosak, amelyek a piaci feltételekre érezhetően hatással vannak, vagyis amelyek érezhetően megváltoztatják a harmadik személy külföldi vállalkozások és felhasználók piaci helyzetét, azaz üzleti lehetőségeit vagy ellátási forrásait”. Az [EK] 81. cikk (1) bekezdése szerint a versenyt érzékelhetően nem korlátozó, csekély jelentőségű (*de minimis*) megállapodásokról szóló bizottsági közlemény (HL 2001. C 368., 13. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 125. o.) hasonló megfontolásokat tartalmaz az I. pontjában, és többek között kimondja, hogy „[a] Bíróság [...] tisztázta, hogy az [EK 81. cikk (1) bekezdése] nem alkalmazható, amennyiben a megállapodásnak a Közösségen belüli kereskedelemre vagy versenyre kifejtett hatása nem érzékelhető”.

19 — E tekintetben bizonyos, hogy az EK 81. cikk az összejátszás igen eltérő formáira vonatkozik – amelyek többé-kevésbé formális megállapodásokban, sőt tényleges egyezségekbe nem foglalt összehangolt magatartásokban nyilvánulnak meg. Elegendő ugyanis, ha a szóban forgó versenyellenes magatartások legalább két fél között létrejött akarategység kifejeződései, ezen akarategység megnyilvánulásának formája azonban önmagában nem meghatározó (lásd különösen: Bizottság kontra Volkswagen ítélet, C-74/04 P, EU:C:2006:460, 37. pont).

20 — Mayras főtanácsnok Suiker Unie és társai kontra Bizottság egyesített ügyekre vonatkozó indítványa (40/73–48/73, 50/73, 54/73–56/73, 111/73, 113/73 és 114/73, EU:C:1975:78).

21 — Lásd e tekintetben: Erste Group Bank és társai kontra Bizottság ítélet (C-125/07 P, C-133/07 P és C-137/07 P, EU:C:2009:576, 60. pont).

22 — Olaszország kontra Tanács és Bizottság ítélet (32/65, EU:C:1966:42).

23 — 56/64 és 58/64, EU:C:1966:41, 493. o.

szereplők, vagy pedig különböző szinteken lévő, egymással versenyben nem álló gazdasági szereplők közt jöttek-e létre, az érvelését követően megállapította, hogy az adott ügyben szóban forgó magatartások, vagyis a szállító és a forgalmazásra jogosult közt létrejött kizárólagos forgalmazási megállapodások az érintett termékek vonatkozásában a forgalmazásra jogosult és a harmadik személy versenytársak között megnyilvánuló versenykorlátozó hatással bírhatnak. Az említett megállapodások következtében kialakult helyzet különösen az érintett termékek nemzeti piacainak elszigetelődéséhez vezetett, és lehetővé tette e termékek vonatkozásában a hatékony verseny alól kivont árak meghatározását.

56. E megfontolások fényében vizsgálom meg a jelen ügyben szóban forgó esetet.

2. A jelen ügyben történő alkalmazás

57. A jelen ügyben a Bíróságnak arra a kérdésre kell választ adnia, hogy az EK 81. cikk alkalmazható-e a „cartel facilitators”, vagyis az olyan gazdasági szereplők magatartására, akik valamely versenykorlátozó megállapodás végrehajtásához nyújtanak segítséget, különösen a versenytársak közötti találkozók megszervezésével és szolgáltatásoknak a versenyellenes megállapodások keretében történő nyújtásával.

58. A vitatott határozat (381) preambulumbekezdésében a Bizottság a következőképpen ismertette a fellebbező szerepét:

„A (356)–(359) preambulumbekezdésben hivatkozott tényekből kitűnik, hogy az AC-Treuhand jelentős szerepet játszott a találkozók megszervezésében és kivitelezésében. Az AC-Treuhand részleteiben ismerte a versenyellenes megállapodások tartalmát, és valóban nagy szakértelemmel megszerkesztette és megosztotta az árakra, a kvótákra és az ügyfelekre vonatkozó valamennyi információt. Felhatalmazással bírt a kartellekben részt vevő vállalkozások helyiségeiben való ellenőrzések lefolytatására. Csakis az AC-Treuhand által végeredményben elfogadott adatok szolgálhattak a tárgyalások és megállapodások alapjául. Az AC-Treuhand a kartellek leplezése érdekében rendelkezésre bocsátotta helyiségeit. Mindkét kartellben az volt a szerepe, hogy megakadályozza a két jogsértés felderítését. Moderátorként a kompromisszumokra való ösztönzésben állt a szerepe, hogy lehetővé tegye a versenyellenes megállapodások megkötését. Az AC-Treuhand előnyök szerzése végett mindkét kartell számára rendelkezésre bocsátotta szolgáltatásait, szakmai tudását és infrastruktúráját […]”.

59. Meg kell állapítani, hogy a fellebbezőnek felrótt tényállás egy sor magatartásból áll, a tettesi (társtettesi) vagy részesi (illetve bűnsegédi) szerepe azonban jogilag nem egyértelműen tisztázott. [24]

60. A fellebbező ezen helyzete alapján felmerül tehát – először is és a fent kifejtettek nyomán – az a kérdés, hogy a piacon vagy valamely kapcsolódó piacon jelen nem lévő vállalkozás mint az EK 81. cikk (1) bekezdése megsértésének elkövetője ellen indítható-e eljárás, illetve hogy egy ilyen jogalannyal szemben elképzelhető-e a versenyellenes magatartásokban való részesség miatti eljárás indítása.

a) Az érintett piacon vagy a kapcsolódó piacokon nem tevékenykedő társaság lehet-e a kartelltilalom megsértésének *elkövetője*?

61. Amint korábban említettem, az EK 81. cikk (1) bekezdése kizárólag a versenykorlátozó célú vagy hatású megállapodásokat és összehangolt magatartásokat tiltja.

24 — A vitatott határozatnak a bírságok összegének meghatározására vonatkozó (668) preambulumbekezdése mindazonáltal megjegyzi, hogy az AC-Treuhandot a kartellekben ezen időszakokban való „közvetlen részvétele” miatt vonták felelősségre.

62. Márpedig a verseny korlátozására való képesség azt jelenti, hogy az eljárás alá vont személy vagy jogalany a szokásos körülmények között olyan versenykényszert (*competitive constraint*) jelenthet a piacon jelen lévő gazdasági szereplők számára, amely összejátszásra irányuló aktusokkal megszüntethető vagy csökkenthető.

63. Független attól, hogy az adott vállalkozás ugyanazon a piacon vagy ugyanazon a szinten tevékenykedik-e, mint a kartellben részt vevő vállalkozások, meg kell tehát azt is határozni, hogy az érintett termékek piacán érvényesülő verseny potenciálisan milyen mértékben korlátozódott vagy szűnt meg e vállalkozás részvétele miatt.

64. A jelen ügyben egyáltalán nem kétséges, hogy az AC-Treuhand általános jelleggel vállalkozásnak minősíthető abban az értelemben, hogy meghatározott, hosszú távú gazdasági célt követő személyi, materiális és immateriális összetevők egységes szervezetét jelentő gazdasági egységet képez. Amint ugyanis a megtámadott ítélet 6. pontjából kitűnik, valójában egy gazdasági tevékenységet kifejtő, mégpedig a tanácsadás piacán szolgáltatást nyújtó társaságról van szó. [25]

65. Mindazonáltal meg kell állapítani, hogy a jelen ügyben a társaság nem tekinthető a releváns piacon vagy valamely kapcsolódó piacon aktív vállalkozásnak. A jelen ügyben tanácsadói minőségében járt el, de semmiféle versenyellenes kötelezettséget nem szabott, és nem is vállalt. Még potenciálisan sem aktív az érintett piacokon, vagyis az igen sajátos termékek, mégpedig egy bizonyos típusú hőstabilizátorok piacán, hanem csakis a tevékenységi területén, vagyis a tanácsadói szolgáltatások nyújtása terén aktív.

66. Kitűnik, hogy azok a megállapodások, amelyekben az AC-Treuhand esetlegesen részt vett, kizárólag a hőstabilizátorokra vonatkozó kartellben részt vevő vállalkozásokkal kötött, szolgáltatás nyújtására irányuló megállapodások. Ezzel szemben nem tekinthető a vitatott határozat 1. cikkében meghatározott, vagyis lényegében az árak rögzítésére, a piacok és az ügyfelek felosztására, valamint az érzékeny kereskedelmi információk cseréjére irányuló, a konkrét hőstabilizátorokkal kapcsolatos megállapodások és összehangolt magatartások összességében megnyilvánuló kartell teljes jogú tagjának.

67. Az AC-Treuhand és a piacon tevékeny vállalkozások között megkötött megállapodások célja kizárólag olyan szolgáltatások nyújtása volt, amelyek valóban kapcsolatban álltak a kartell megvalósításával, de amelyek önmagukban eltérnek a kartell tagjaival szemben felrótt magatartásoktól.

68. Ezenkívül a Bizottság nem állította, és még kevésbé bizonyította azt, hogy az AC-Treuhand olyan kényszert jelentett, mint amelyet főszabály szerint a verseny terhel a kartellben részt vevő vállalkozásokra. Mivel nem jelentett ilyen kényszert a hőstabilizátorok ágazatában felderített kartell tagjaira nézve, az AC-Treuhand magatartása önmagában nem lehetett versenykorlátozó jellegű, ennélfogva nem eshetett az EK 81. cikk (1) bekezdésében meghatározott kartelltilalom hatálya alá.

69. Még ha be is bizonyosodik, hogy az AC-Treuhand aktusai pozitívan hatottak a kartell működésére, hatékonyabbá téve és leplezve azt, az említett aktusok versenyre kifejtett hatása *kizárólag* a kartell tagjainak magatartásából ered. Mindemellett, amennyiben az AC-Treuhand rendes körülmények között nem jelent olyan kényszert, mint amelyet a verseny terhel a szóban forgó vállalkozásokra, az AC-Treuhand aktusai nem versenykorlátozó jellegűek.

25 — Lásd ebben az értelemben különösen: Wouters és társai ítélet (C-309/99, EU:C:2002:98, 47. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

70. Ennélfogva, bármennyire is nagyvonalúak a Szerződésben alkalmazott kifejezések, nem lehet az EK 81. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalom fényében vizsgálni az olyan megállapodásokat, amelyek önmagukban nem versenykorlátozó célúak vagy hatásúak, hanem amelyek a valamely versenykorlátozó megállapodásban részt vevő felek számára a jogellenes magatartások folytatásának megkönnyítését célzó szolgáltatásokra vonatkoznak.[26] Valamely vállalkozásnak a verseny korlátozására irányuló egyszerű szándéka nem elegendő, ha ténylegesen nem képes arra, hogy ilyen korlátozást gyakoroljon.

71. Amennyiben a Bíróság elfogadja a jelen ügyben a Bizottság által javasolt és a Törvényszék által jóváhagyott megközelítést, a Szerződésekben meghatározott versenyellenes magatartások megállapításának módszerét alapvetően megbolygatná. Véleményem szerint ez az említett magatartások és a gazdasági értelemben vett versenykorlátozás meghatározásának szükségessége közötti olyan szétválasztáshoz vezetne, amely teljes mértékben szükségtelenné tenné a releváns piac és a főszabály szerint e piacra nehezedő nyomás meghatározását.

72. Ez a szétválasztás nem csupán az EK 81. cikk hatálya alá tartozó összejátszásra irányuló magatartások felderítésében bizonyulhat problémásnak, hanem – analógia útján – az EK 82. cikkben meghatározott tilalom hatálya alá eső, erőfölénnyel való visszaélések esetén is. Végeredményben semmi nem zárja ki, hogy valamely bűnsegédi magatartás, például stratégiai tanácsadás vagy gazdasági szakvéleményezés is szankcionálható legyen az EK 82. cikk alapján.

73. Példaként az EK 81. cikk alkalmazásakor tehát elegendő lehetne annak bizonyítása, hogy valamely vállalkozás közvetlenül vagy közvetetten segítette, vagy támogatta az adott piacon összejátszásra irányuló magatartásokban megállapodó vállalkozásokat, annak megkövetelése nélkül, hogy – az e piacon való jelenlététől függetlenül – ténylegesen képes legyen arra, hogy bármilyen versenynyomást gyakoroljon az említett piacon tevékeny vagy tevékenykedni szándékozó vállalkozásokra, vagyis a kartell gazdasági hatalmának értékelése nélkül.[27] Ugyanígy egy vagy több kereskedelmi partnernek is fel lehetne róni, hogy részt vett az erőfölénnyel való visszaélésben, függetlenül annak vizsgálatától, hogy ténylegesen rendelkezett-e erőfölénnyel a jól körülhatárolható piacon, vagy hogy képes volt-e az adott piacon érvényesülő verseny tényleges korlátozására.

74. A Törvényszék, mivel helyt adott a Bizottság erre vonatkozó megállapításának, véleményem szerint figyelmen kívül hagyta az EK 81. cikknek a törvényesség elvével összhangban értelmezett (1) bekezdését.

75. E körülmények között főszabály szerint nem kell meghatározni, hogy – amint a Bizottság állítja – a fellebbező ésszerűen előreláthatta-e azt, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdésében felállított tilalom főszabály szerint rá is alkalmazandó.

76. E megfontolások összességére tekintettel az a véleményem, hogy a Bizottság az AC-Treuhandot közvetlenül nem vonhatta volna felelősségre az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértése miatt.

77. Felelősséggel tartozhatott volna-e más címen? A következőkben ezt fogom megvizsgálni.

26 — Amint arra a Bíróság már igen korán hivatkozott, bár a Szerződésben a kartelltilalomra vonatkozóan alkalmazott kifejezések általánossága azt a szándékot jelöli, hogy a kartellek valamennyi kategóriájára kiterjedjen, az EK 81. cikk (1) bekezdésének megszorító jellegével összeegyeztethetetlen a felállított tilalomnak a kartell kimerítően felsorolt három kategóriáján túlra történő bármiféle kiterjesztése (lásd: Parke, Davis és társai ítélet, 24/67, EU:C:1968:11, 109. o.).

27 — E kockázatot illusztrálandó lásd különösen: Deltafina kontra Bizottság ítélet (T-29/05, EU:T:2010:355, 45. és azt követő pontok); Gütermann kontra Bizottság ítélet (T-456/05 és T-457/05, EU:T:2010:168, 53. pont).

b) Valamely kartell tagjaira nézve versenykényszert nem jelentő társaság lehet-e a kartelltilalom megsértésének *részese?*

78. Bár egy olyan vállalkozás, mint az AC-Treuhand, tetteskénti felelősségét véleményem szerint ki kell zárni, mivel a releváns piacon vagy a kartellhez kapcsolódó piacokon nem tevékenykedik, felmerül azonban a kérdés, hogy részesként felelősségre vonható-e, hozzátéve, hogy az „AC-Treuhand I” -ítélettel szemben (lásd különösen a 133. pontot), a vitatott határozat és a megtámadott ítélet e fogalmat kifejezetten nem használja.

79. Első látásra vonzónak tűnik az elképzelés. A részesség ugyanis általában úgy értendő, mint bármiféle közreműködés a jogsértés megvalósításában, különösen a tettesnek nyújtott segítséggel vagy támogatással. Így bűnsegédnek minősül számos tagállam büntetőjogában minden olyan személy, aki a jogsértés tényállási elemeinek megvalósítása nélkül egy pozitív és gyakran szándékos magatartással elősegíti vagy megkönnyíti annak megvalósítását.

80. Az AC-Treuhandnak felrótt tények (a találkozók megszervezése, a dokumentáció kiosztása és megőrzése, segítségnyújtás és a kartell titokban tartására irányuló különböző aktusok) első látásra így minősülhetnek, mivel az említett vállalkozás magatartása egyértelműen a kartell tagjainak a kartell létrehozásához és megvalósításához nyújtott segítségben állt.

81. Ugyanakkor a jelen ügyben felróhatónak ítélt magatartások pontos meghatározása és minősítése nélkül ennek megállapítása nehezen elképzelhető. E tekintetben egyébként egyáltalán nem volt szó arról, hogy az AC-Treuhand szerepe a vitatott határozatban megállapított kartellben részt vevő vállalkozások szerepéhez képest másodlagos vagy járulékos jellegű volt.

82. Továbbá és különösen számomra úgy tűnik, hogy, bár – tudomásom szerint – a büntetőjogban kvázi egyhangúlag elfogadott a „tettesség” és „részesség” elhatárolása, ez az elhatárolás általánosságban ismeretlen a közigazgatási szférában. Márpedig, amint a Bíróság számos alkalommal megerősítette – bár vitatható volt –, az uniós versenyjog közigazgatási jellegű. A részesség fogalma alkalmazásának tehát ebben az összefüggésben főszabály szerint nincs helye. A tagállamok jogában bár léteznek olyan helyzetek, amelyekben felmerült a versenyszabályok megsértésének elkövetésében segítséget nyújtó személyek vagy jogalanyok büntethetőségének lehetősége, én azonban kevés ilyen esetet találtam; ezek nemzeti külön rendelkezésekre vonatkoznak,[28] vagy közvetlenül az „AC-Treuhand I”-ítéletet követik.[29]

83. Mindenesetre egy ilyen büntetendőség nem következik az EK 81. cikk vagy a végrehajtása érdekében elfogadott jogszabályok szövegéből.

84. E megfontolások összességére tekintettel az a véleményem, hogy az uniós jog jelenlegi állása szerint az AC-Treuhand ellen az EK 81. cikk (1) bekezdése alapján folytatott eljárás jogilag nem megalapozott.

85. Ez nem zárja ki, hogy az AC-Treuhandnak felrótt bűnrészességi aktusok a jövőben ne lennének szankcionálhatók valamely külön rendelkezés alapján.

28 — Lásd különösen a Párizsi fellebbviteli bíróság 1991. szeptember 26-i ítéletét, amelyben felmerült egy ügyvédnek az összehangolt magatartások mechanizmusára vonatkozó jogi tanácsadása miatti büntethetőségének lehetősége, megállapítva, hogy ez a szakmai titok körébe tartozik. Meg kell jegyezni egyrészt, hogy a code de commerce (francia kereskedelmi törvénykönyv) kartellekre vonatkozó L. 420.1. cikke az alkalmazás feltételeként nem szabja meg azt, hogy a feleknek vállalkozásoknak kell lenniük, másrészt pedig, hogy az említett törvénykönyv L. 420-6. cikke meghatározza a bírság vagy szabadságvesztés-büntetés kiszabásának lehetőségét „minden olyan természetes személy [esetében], aki csalárd módon személyesen és meghatározó módon részt vesz az L. 420-1. és L. 420-2. cikkben meghatározott [versenyellenes] magatartások kialakításában, szervezésében vagy végrehajtásában”.

29 — A Nederlandse Mededingingsautoriteit (holland versenyhatóság), jelenleg Autoriteit Consument & Markt, 2009. június 12-én felelősségre vont egy mérnöki vállalkozást a festékek ágazatában betöltött bűnsegédi szerepe miatt (https://www.acm.nl/en/publications/publication/6366/NMa-imposes-fine-on-two-cartels-and-cartel-facilitator-in-Dutch-painting-industry/). Nemrégiben 5000 euró bírsággal sújtott egy bűnsegédet a mezőgazdasági ágazatban (https://www.acm.nl/en/publications/publication/6749/NMa-fines-two-cartels-in-agricultural-industry/).

86. E tekintetben érdekesnek tartom megjegyezni, hogy bizonyos tagállamokban a jogalkotó a „bűnsegédi” magatartást szankcionáló olyan külön szabályok elfogadása mellett döntött, amelyek gyakran a büntetőjog körébe tartoznak. Az Egyesült Királyság esete véleményem szerint jól szemlélteti a versenyellenes magatartások megvalósítását támogató aktusok felfogásának a versenyszabályokban benne rejlő alapvető korlátait, mivel a 2003 júniusában hatályba lépett, 2002. évi Enterprise Act [30] 188. cikkében egy külön büntetendőség (*criminal cartel offence*) bevezetésével határoztak úgy, hogy az úgynevezett „tengeri tömlők kartell”-ügyben a bűnsegéd szankcionálható. [31]

87. Véleményem szerint kizárólag az uniós jogalkotó feladata a versenyjogi jogsértésekhez nyújtott bűnsegélyre vonatkozó jogsértés tényállásának meghatározása. E tekintetben hangsúlyozom, hogy az intézményeknek az általuk folytatott politikák hatékonyságának biztosítására irányuló szándéka összhangban kell, hogy álljon a törvényesség és a jogbiztonság követelményeivel. Amint azt egy szerző kiemelte, a hatékony érvényesülés tana nem vezethet ahhoz, hogy a Bíróság a Szerződés rendelkezéseit az intézmények hatásköreinek maximális kiterjesztése irányában értelmezze, hanem lehetővé kell tennie a releváns szabályoknak a célkitűzésük és céljuk szerinti értelmezését. [32]

88. Ezen indokok alapján számomra úgy tűnik, hogy az első jogalap megalapozott, és hogy a megtámadott ítéletet hatályon kívül kell helyezni, anélkül hogy a fellebbezés többi jogalapjáról állást kellene foglalni.

89. Mivel úgy tűnik, hogy az ügy állása megengedi a határozathozatalt, ezenkívül indítványozom, hogy a Bíróság semmisítse meg a vitatott határozatot az AC-Treuhandot érintő részében.

V – **Végkövetkeztetések**

90. A fenti megfontolásokra tekintettel azt javasolom, hogy a Bíróság a következőképpen határozzon:

1) A Bíróság az Európai Unió Törvényszéke 2014. február 6-i AC-Treuhand kontra Bizottság ítéletét (T-27/10, EU:T:2014:59) helyezze hatályon kívül.

2) A Bíróság az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/38589 – „hőstabilizátorok”-ügy) 2009. november 11-én hozott C(2009) 8682 végleges bizottsági határozatot az AC-Treuhand AG-t érintő részében semmisítse meg.

3) A Bíróság az Európai Bizottságot kötelezze mind az elsőfokú eljárás, mind pedig a fellebbezési eljárás költségeinek viselésére.

30 — Ez a rendelkezés a következőket írja elő: „An individual is guilty of an offence if he dishonestly agrees with one or more other persons to make or implement, or to cause to be made or implemented, arrangements of the following kind relating to at least two undertakings”.

31 — A UK Office of Fair Trading által elfogadott határozat értelmében a természetes személyekkel szemben három évig terjedő szabadságvesztés-büntetést szabtak ki az említett kartellben való részvételük miatt.

32 — Lásd Pescatore, P., „Monisme et dualisme et »effet utile« dans la jurisprudence de la Cour de justice de la Communauté européenne”, in: *Une communauté de droit*, 2003, 340. o.